

Irena Krzywicka (1899–1994)

Irena Krzywicka, z domu Goldberg, urodziła się 28 maja 1899 roku w Jenisiejsku, zmarła 12 lipca 1994 roku w Bures-sur-Yvette. Feministka, pisarka, publicystka, tłumaczka, autorka m.in. autobiografii „Wyznania gorszycielki”. Pochodziła ze spolonizowanej rodziny żydowskiej należącej do lewicowej inteligencji. Jej ojciec, Stanisław Goldberg, był działaczem socjalistycznym. Irena urodziła się zatem w Jenisiejsku nieprzypadkiem – w czasie, kiedy jej ojciec był na Syberii na zesłaniu. Chory na gruźlicę, zmarł wkrótce po powrocie do Polski. Irenę wychowywała matka – dentystka, wielbicielka literatury polskiej, racjonalistka i zwolenniczka tolerancji.

W 1922 roku Irena ukończyła polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Przygotowała też pracę doktorską, której, w efekcie konfliktu z promotorem, nie obroniła. Podczas studiów opublikowała swój pierwszy esej – „Kiść bzu”.

W 1923 roku wyszła za mąż "z przyjaźni" za Jerzego Krzywickiego, syna wybitnego socjologa, rzecznika praw kobiet, Ludwika Krzywickiego. Jerzy Krzywicki, według jej kryteriów, był idealnym kandydatem np. na ojca jej dzieci. Utalentowany, przystojny, inteligentny. Syn wielkiego ojca. Z wrodzonego talentu i zamiłowania – fizyk, z nakazu ojca i z poczucia obowiązku – prawnik. To było "otwarte" małżeństwo. Na przykład wkrótce po ślubie Irena wyjechała na Korsykę z kochankiem, Walterem Hasencleverem, znanym niemieckim poetą i dramaturgiem. Nie była wierna, ale szanowała i ceniła swojego męża. Dążyła do utrzymania tego małżeństwa i oceniała je jako udane. Miała dwóch synów, Piotra i Andrzeja.

Napisała kilka powieści, tłumaczyła utwory m.in. H.G. Wellsa, Frischa (*Homo Faber*) i Dürrenmatta, popularyzowała w Polsce twórczość Marcela Prousta. Głośny był jej związek, ale także współpraca, z Tadeuszem Boyem-Żeleńskim. Działali na rzecz upowszechnienia edukacji seksualnej, kontroli urodzeń, świadomego macierzyństwa. Dobrze zasłużyła na miano najbardziej znanej feministki okresu międzywojennego. Skandalistka, głośno mówiąca i pisząca o aborcji, seksualności kobiet i homoseksualizmie. Zwolenniczka takiej wolności seksualnej dla kobiet, jaką mają mężczyźni. Walczyła o poprawę warunków dla więźniów. Do współpracy przy redagowaniu dodatku do „Wiadomości Literackich”, noszącego nazwę „Życie Świadome”, pozyskała tak znanych pisarzy, jak Zofia Nałkowska, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska czy Wanda Melcer. Prowadziła z Boyem klinikę, w której udzielano m.in. porad z zakresu antykoncepcji.

Atakowały ją nie tylko środowiska prawicowe, ale także znani z liberalnych poglądów pisarze, jak Jan Lechoń, Maria Dąbrowska i Jarosław Iwaszkiewicz. Broniła Rity Gorgonowej, niewinnie, jak sądziła, skazanej w głośnym procesie. Pośrednio w tej sprawie, już po zakończeniu II wojny światowej, Krzywicka została skazana wyrokiem sądu za pomówienie innej osoby mającej związek z procesem Gorgonowej.

Podczas okupacji ukrywała się pod innym nazwiskiem. Współpracowała z AK, straciła najbliższe osoby: męża, który prawdopodobnie zginął w Katyniu lub w Dergaczach koło Charkowa, kochanka zamordowanego we Lwowie oraz syna Piotra.

W latach 1945–1946 pracowała w ambasadzie polskiej w Paryżu. Po powrocie pisała recenzje teatralne dla „Rzeczypospolitej”. Była członkiem Związku Literatów Polskich. W 1954 r. została radną miasta Warszawy. W latach 1955–1962 prowadziła

w Warszawie znany salon literacki. W 1962 roku jej syn Andrzej otrzymał stypendium Forda. Wyjechała z nim najpierw do Szwajcarii, później do Francji i nigdy już nie wróciła do Polski. Mieszkała pod Paryżem, najdłużej w Bures-sur-Yvette, gdzie zmarła. W 1992 roku ukazała się jej ostatnia książka – autobiografia *Wyznania gorszycielki*.

Twórczość:

Pierwsza krew (1933 – od 1948 wydawana pt. *Gorzkie zakwitanie*), *Sekret kobiety* (1933), *Sąd idzie* (1935, wzn. 1998), *Zwycięzka samotność. Kobieta szuka siebie* (1935), *Co odpowiadać dorosłym na drażliwe pytania* (1936), *Ucieczka z ciemności* (1939), *Tajemna przemoc* (1947), *Skuci i wolni (Rodzina Martenów – 1947, Bunt Kamila Martena – 1948, Siew przyszłości – 1953)*, *Dzieci wśród nocy* (1948), *Dr Anna Leśna* (1951), *Żywoć uczonego. O Ludwiku Krzywickim* (1951), *Wichura i trzciny* (1959), *Wielcy i niewielcy* (1960), *Mieszane towarzystwo. Opowiadania dla dorosłych o zwierzętach* (1961, wznowienie 1997), *Miłość... małżeństwo... dzieci...* (1962), *Wyznania gorszycielki* (1992), *Kontrola współczesności. Wybór międzywojennej publicystyki społecznej i literackiej z lat 1924 – 1939* (2008).

